

Čuákánkiäsu, Njiävďámjuuvâ já Uvduujuuvâ čácádâhkuávlust

Laahâ tulveriiskâi haaldâšmist

Laahâ tulveriiskâi haaldâšmist (620/2010) já toos lohtâsejtee asättäs (659/2010) poođijn vuáimán keessiv 2010. Laavâ uáivilin lii kepidiđ tulveriiskâid, estiđ já kepidiđ tuulvijn šaddee vaahâglijd čuávumušâid sehe ovdediđ varriidättâm tulviđ. Laavâ uáivilin lii meid heiviittiđ oohťan tulveriiskâi haldâšem já čácádâhkuávlust eres hoittám vâldimáin huámmášumán čácivaarij pištee kevttim sehe suojálem táarbuid.

Tulveriiskâi haldâšem vuávámán kuleh tulveriiskâi algâlâš áruštállâm merhâšittee tulveriskâkuávlust tubďastem várás, tulvekáártái ráhtim merhâšittee tulveriskâkuávlust várás já čácádâhkuávlustáhtásij tulveriiskâi haldâšemvuávámij ráhtim. Tulveriiskâi algálii áruštállâm ohtávuodást IPI-kuávdááh láá áruštállâm Suomâ tulveriiskâid iivij 2011 já 2018. Eidu táál lii joođoost tulveriskâkuávlust uđďásist áruštállâm. Laapi kuávlust merhâšittee tulveriskâkuávlust láá nomáttum ive 2011 Ruávinjaargâ kaavpug, Kittâl markkân, Kiemâjäävri kuávdáš, Avveel čuákkipäikki já Tuárnus kaavpug já ive 2018 toi lasseen Kiemâ kaavpug.

Guovlu, gos dulveriskaid algoárvoštallama vuodul gávnnavuovo vejolaš mearkkašahti dulveriska dahje gos dakkáraš riska lea vuorddehahti, nammaduvvo mearkkašahti dulveriskaguovlun (láhka dulveriskaid hálddašeamis, 8 §). Dulveriska mearkkašahtivuodá árvvoštaladettiin váldojuvvojit vuhtii guovlluid ja báikkálašdilit, dulvi vuordda sihke čuovvovaš vejolaš dulveháगत almmolaš dásis:

- 1) Vahátlaš čuovvumuš olbmuid dearvasvuhtii dahje dorvolašvuhtii
- 2) Vealtameahtun bálvalusa, dego čáhcefuolahusa, energijjafuolahusa, diehtojohťolaga, geaidnojohtolaga dahje eará sullasaš doaimma guhkesáigásaš gaskkalduvvan
- 3) Dakkár ekonomalaš doaimma guhkesáigásaš dahje viiddes vaháguvvan, mii dorvvasta dehálaš doaimmaid
- 4) Bistevaš dahje viiddes vahátlaš čuovvumuš birrasii
- 5) Kulturárbbi vaháguvvan nu ahte dan ii sáhte divvut.

Oovdeb áruštállâm maŋa tábáhtum nubástusah

Njiävďámjuuvâ já Uvduujuuvâ čácádâhkuávlust iä lah tietum vahâgjid továttâm tulveh iäge čácádâhkuávlust lah tábáhtum tulveriskâid vaigutteejee eennâmkevttim nubástusah ive 2018 peividum áruštállâm maŋa.

Tiäduh čácádâhkuávlust

Tiänu-Njiävďám-Paččvei časihoittámkuávlust kullee Njiävďám já Uvduujuuvâ čácádâhkuávlust láá korrâ tuodârmeccikuávlust, mast aassâm já eres ohtsâškodderáhtuseh láá uáli uaccáá. Njiävďám čácádâhkuávlust suullân 80 prosenttid lii Suomâbeln Anaar já Ucvjuv kieldân. Taažâbeln čácádâhkuávlust sajaduveh Maadâ-Vaarjâg kieldân. Njiävďám kuulgjid čácádust kuávdášjäävrist Ijjäävrist já kolgá Taažâbeln Njiävďámleve pehti Jienjameerân. Uvduujuuhá luáštá Njiävďámliähân Njiävďám máddáábeln. Taažâbeln Njiävďám lii Koltakiävňá vuoluubeln kubduv já kuulood kolgee. Meerâ čácitääsi aloduv muttuustálmeh vaigutteh juuvâ čácitääsi alodâhân Koltakiävňá räi.

Kuábbáá-uv čácádâhkuávlust pajeeel peeli (suullân 197 000 ha) lii vyevedi, kuolbâ já kálee-eennâm. Njeeših já jeegih láá koskámiárlávt eenâb Njiävďám čácádâhkuávlust. Huksejum kuávlust láá uáli uaccáá (suullân 300 ha) já toh láá sajadum Njiävďám čácádâhkuávlust. Huksejum kuávlust váájuv peeli láá aassámkuávlust. Čácádâhkuávlust Suomâbeln äásih suullân 200 olmožid, main puoh láá Njiävďám čácádâhkuávlust. Aassâm lii čokkânâm Čevetjäävri já Njiävďám sijdáid. Čácádâhkuávlust luávdih ienááš oosijn Natura2000- viärmádâhân kullee Kaalduáivi já Vääččir meccikuávlust.

Njiävďám čácádâhkuávlust láá Njiävďám lasseen 9 juuhâd, moi kulgámkuávlust vijđodâh lii stuárráb ko 100 km². Uvduujuuvâ čácádâhkuávlust áinoo pajeeel 100 km² vijđosâš kulgámkuávlust juuhâ lii Uvduujuuhâ. Pajeeel 50 hehtaer stuárusiuh jäävrih Suomâpiäláá čácádâhkuávlust láá ohtsis 84 jävrid.

Ovdeláá tiettum tulveh

Čácádáhkuávluin Suomâbeln iä lah tiäđust merhâšittee vahâgijđ tovâtâm tulveh. Čácádáhkuávluin lii Suomâbeln ohtâ kulgâm já čäcialoduv mittedeijee áiccusajattâh (Ijävri). Sajattuvâst aiccum stuárráamus kulgâm lii 171 m³/s ivveest 2005 (koskâkulgâm 8,7 m³/s) já stuárráamus čäcialodâh N₂₀₀₀+194,14 m ivveest 2005 (koskâčäcialodâh N₂₀₀₀+193,03 m). Taažâbeln lii Njiävđámjuuvâst ohtâ hydrologisâš áiccusajattâh.

Šonjâdâh-nubástustutkâmušâi mielđ lii árvuštállum, et kiđđâtuulvij koskâmiärälâš stuárudâh ucco.

Tulveriiskâi tubdâm

Njiävđám já Uvduujuuvâ čácádáhkuávlui tulveriskâkuávlui tubdâm lii tohhum pirâshaldâttuv päikkitiätuamnâstuvâi já eennâmtäâsi alodâhmaali vievâst, moh láá jo lemin. Tulveriskâkuávlui tubdâmist suogârduvvojeh tulveriiskah ulmui tiervâsvuotân já torvolâšvuotân, infrastruktuurân, kulttuuráarbán já pirrâsân.

Čácádáhkuávlui tulveriiskâi merhâšittevuodâ árvuštâldijn láá valdum huámmášumán almolávt keejân tulveest šaddee vaahâgliih čuávumušah. Kuávlui puáhtá nabdeđ merhâšittee tulveriskâkuávlun, ko tot tiävâ tulvelaavâ 8 §:st uáivildum vaahâgliih čuávumuš kriterijđ (620/2010, 8 §, 1 já 2 moomeent). Merhâšittee tulveriskâkuávlun ráhtih tulvevaarâ- já tulveriskâkáártáid sehe tulveriiskâi haldâšemvuávám.

Eennâm- já meccituáluministeriö nabdem vâldikodálâš tulveriiskâi haldâšem koordinistemjuávkku lii linjim merhâšittee tulveriskâkuávlui kriterijđ muštottemčallust 22.12.2010. Toh láá ei:

- eenâb ko 500–1000 fastâ ässed härvinâš tulve luávdim aassâmkuávlust,
- maangah tiervâsvuotâhuolâttâsrakânâsah teikâ huolâttâslájádâsrakânâsah, main láá maangah pisovâáh seņgâsajeh sehe paarnij peivikiäjuh härvinâš tulve luávdim kuávlust,
- kuávlui tááhust merhâšittee ässeemere palvâleijee čäcivâldimsaje härvinâš tulve luávdim kuávlust,
- pasâttâščäciputestemrakânâs tooimâ hemâdem vuovijn, mii uhked tiervâsvuodâ,
- merhâšittee vyeimilájádâs teikâ maangah šleđgâsajattuvah härvinâš tulve luávdim kuávlust,
- maangah mađijeh, luodah, ryevdirađeuásih teikâ čäcijotolâhkiäinuh potkâneh härvinâš tulve ääigi.

Njiävđámjuuvâ já Uvduujuuvâ čácádáhkuávluin iä lah merhâšittee tulveriskâkuávluh. Čácádáhkuávluin iä lah ovdeláá tiettum tagareh tulveh, main liččii šoddâm tulveriiskâi haaldâšmist adelum laavâ (620/2010) 8 § 1 momentist uáivildum almolávt keejân vaahâgliih čuávumušah. Čácádáhkuávluin iä lah merhâšitteht ässeeh čácáduvâi aldasijn, ige tulvetilleest kuhesáigásii tai vijdes vaahâg pirrâsân tovâtteijee toimâ. Mađijviärmádâh já eres infrastruktuur lii čácádáhkuávlust uáli uccáá já árvuštâlmij mielđ toh iä aštuu tulve tááhust.

Laapi iäláttâs-, jotolâh- já pirâskuávdâš ij iävtut Njiävđám já Uvduujuuvâ čácádáhkuávluin tulveriskâlaavâ (620/2010) 8§ miäldâsijđ merhâšittee tulveriskâkuávluid.